

в організацію молодих спеціалістів; 5) супроводження кар'єри; 6) покращення соціально-психологічного клімату, профілактику конфліктів; 7) створення і покращення корпоративної організаційної культури; 8) оцінку і атестацію персоналу; 9) організацію професійного навчання і підвищення кваліфікації; 10) роботу по звільненню персоналу; 11) підвищення лояльності персоналу і кадрової безпеки. Механізм отбывання покарань повинен ґрунтуватися на міжнародних стандартах в цій сфері, відповідати євроінтеграційному вектору розвитку держави, що буде сприяти здійсненню модернізації органів і установ виконання покарань.

Ключевые слова: персонал сфера исполнения наказаний; уголовно-исполнительная деятельность; органы и учреждения исполнения наказаний.

Vasylevych V., Likhovitskyi Ya. Personnel of the Bodies and Institutions for the Execution of Sentences as an Object of Criminal-Executive Activity and Scientific Research. In the article the author considers the provision that solution of the problem of increasing the role of HR departments of the bodies and institutions for the execution of sentences in the selection of candidates for service is essential for the proper organization and effective functioning of the law enforcement agencies of Ukraine. These services perform the functions, which are independent and are aimed at different aspects of law enforcement, each of them has its own theory and history of development and needs special professional training. These functions include: 1) forecasting staff recruiting needs; 2) recruiting candidates for entering the service; 3) recruitment from among the candidates on a number of criteria; 4) adaptation in the workplace and introduction to the post, admittance of young specialists to the organization; 5) career support; 6) improvement of social and psychological climate, prevention of conflicts; 7) creation of corporate and improvement of the organizational culture; 8) evaluation and certification of personnel; 9) organizing training and professional development of the personal; 10) work on the dismissal of the staff; 11) increasing staff loyalty and personnel security. The mechanism of serving sentences should be based on the international standards in this area, correspond to the Euro-integration vector of the state's development, which will facilitate the process of penitentiary bodies and institutions modernization.

Key words: personnel; scope of punishment; criminal-executive activity; bodies and institutions for the execution of sentences.

УДК 343.83

П. Воробей, С. Колб

Про деякі теоретичні напрями удосконалення діяльності персоналу органів та установ виконання покарань

В статті здійснено аналіз основних змістовних елементів, що визначають сутнісну спрямованість та соціально-правову природу діяльності персоналу органів та установ виконання покарань України, а також сформульовані науково обґрунтовані шляхи щодо удосконалення правового механізму з цих питань.

Ключові слова: органи та установи виконання покарань; сфера виконання покарань; виконання покарань; персонал; суб'єкт правовідносин; об'єкт правової охорони; правоохоронні органи.

Постановка проблеми. Приймаючи у липні 2003 року КВК України [1], законодавець мав би при цьому застосувати принцип технічної досконалості [2, с. 214], включивши у цей нормативно-правовий акт ті положення ВТК України [3], які стосувалися персоналу установ і органів виконання покарань (розділ IX цього Кодексу), позаяк спеціальний закон щодо даного суб'єкта кримінально-виконавчих правовідносин (Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [4]) увійшов у дію тільки у 2005 році. Проте і досі, не дивлячись на численні наукові дослідження з

цих питань в останній час [5], у КВК України відсутні правові норми, які відносяться до змісту персоналу органів та установ виконання покарань, що є нелогічно з точки зору діяльності, пов'язаної із систематизацією законодавства [2, с. 221-223].

Виходячи з вищевикладеного та керуючись принципом логічності при побудові системи правових норм, варто КВК України доповнити главою 3-1 «Персонал органів та установ виконання покарань і органів пробації», у якій закріпити ст. 21-1 «Персонал органів та установ виконання покарань і органів пробації», такого змісту: «Виконання покарань і пробації покладається на персонал органів та установ виконання покарань і органів пробації, правові основи діяльності яких встановлюється у спеціальних законах».

Цікавими та, одночасно, важливими у контексті запропонованих вище видозмін у чинне кримінально-виконавче законодавство України є ті підходи, що застосовані у нормах міжнародного права. Так, у Європейських пенітенціарних правилах (ЄПП) у більшості їх частин використовується словосполучення «персонал пенітенціарних установ» [6]. Зокрема, у п. 8 ч. 1 «Основні принципи», зазначено, що персонал цих установ виконує важливу суспільну функцію, і тому порядок їх набору, професійної підготовки та умови роботи повинні забезпечувати їм можливість підтримувати високі стандарти поведінки з ув'язненими [6, с. 6]. Крім цього, мова про персонал ведеться у п. 64.1 ЄПП, у якій зазначено, що персонал пенітенціарної установи не має застосовувати силу щодо ув'язнених [6, с. 23], п. 66 – «персонал, який безпосередньо працює з ув'язненими, повинен бути навчений методом, які дозволяють йому стримувати агресивних ув'язнених з мінімальним застосуванням сили» [6, с. 23], ч. 5 «Адміністрація і персонал» [6, с. 25-28]; ін. нормах ЄПП.

Все це виступає додатковим аргументом щодо доповнення КВК України тими нормами, що стосуються правових засад діяльності персоналу органів та установ виконання покарань, у тому числі по алгоритмах, викладених у ці роботі.

Стан дослідження. Вивчення наукової літератури показало, що попри відсутність у науці єдиної методології дослідження та застосуванні при проведенні будь-яких наукових пошуків загальноновизнаних методів (філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових, дисциплінарних), питання методологічних підходів до розв'язання існуючих теоретико-прикладних проблем у відповідній галузі юридичної діяльності є актуальними та такими, що є визначальними при вирішенні завдань конкретної кримінально-правової науки, включаючи кримінально-виконавче право.

Значний вклад у наукову розробку зазначеної проблематики, як встановлено в ході даного дослідження, внесли такі учені кримінально-виконавчого профілю, як К.А. Автухов, Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, Є.Ю. Бараш, І.Г. Богатирьов, О.І. Богатирьова, А.П. Гель, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, А.І. Зубков, А.В. Кирилюк, М.В. Климов, І.О. Колб, О.Г. Колб, І.М. Копотун, П.П. Михайленко, О.М. Неживець, О.І. Осауленко, Б.М. Панасюк, Г.О. Радов, О.В. Романенко, О.Ф. Сизий, В.М. Синьов, А.Х. Степанюк, Б.М. Телефанко, В.М. Трубников, В.І. Тютюгін, Б.С. Утевський, С.Я. Фаренюк, П.П. Фріс, М.П. Чернюк, М.Д. Шаргородський, І.В. Шмаров, Д.В. Ягунов, І.С. Яковець, А.О. Яровий, М.М. Яцишин та інші, які склали методологічне підґрунтя для написання цієї наукової статті.

Мета дослідження. Ця стаття присвячена аналізу основних змістовних елементів, що визначають сутнісну спрямованість та соціально-правову природу діяльності персоналу органів та установ виконання покарань України. На цій основі має бути сформульовано науково обґрунтовані шляхи щодо удосконалення правового механізму з цих питань.

Виклад основних положень. Серед інших напрямів удосконалення організації персоналу органів та установ виконання покарань, які є актуальними з огляду створення їх узагальненої моделі, науковці називають також питання щодо підвищення рівня їх професійної вогневої підготовки з тим, щоб навчити цих осіб мислити творчо, нестандартно, приймати швидкі та правильні рішення, часом у складних, екстремальних ситуаціях [7, с. 218].

М.В. Засць у системі заходів, що спрямовані на видозміну змісту діяльності персоналу органів та установ виконання покарань, виокремлює більш ефективне використання у сфері виконання покарань принципу справедливості, зазначаючи з цього приводу наступне: представники адміністрації в очах засуджених мають бути носіями ідеї справедливості, тобто кожен з них має бути упевнений, що саме в адміністрації і ні у кого іншого він знайде справедливе рішення своєї проблеми [8, с. 280].

Т.В. Кушнірова та М.М. Чигура акцентують увагу сучасних реформаторів у сфері виконання покарань на необхідність підвищення рівня психологічної підготовки персоналу органів та установ виконання покарань, особливо до дій в екстремальних ситуаціях службової діяльності, доводячи при цьому, що формування системи психологічного забезпечення службової діяльності працівників

кримінально-виконавчої системи можливо за умови створення комплексної структури, яка складається з кваліфікованих спеціалістів, має чітку і прозору логістику, мобільність, здатність до реагування на місцях [9, с. 298].

Аналогічну позицію з цього приводу займає й А.Є. Левенець, який переконаний, що розв'язання проблеми щодо умов розвитку та ефективного формування особистісної стійкості працівників ДКВС України є однією з найбільш актуальних (і це без сумніву, враховуючи сучасний стан органів та установ виконання покарань) теоретичних та прикладних проблем у психології діяльності в особливих умовах, оскільки діяльність працівників пенітенціарних закладів відноситься до класу ризиконебезпечних, які потребують значних резервів працездатності, стійкості до стресу, що, у свою чергу, визначає готовність фахівця до виконання завдань за призначенням та ефективність його професійної діяльності [10, с. 301].

У свою чергу, В.С. Рижиков наполягає на тому, що одним із напрямів удосконалення професійної підготовки, є необхідність створення цільової моделі підготовки фахівця, позаяк її відсутність, незалежно від спеціальності, веде до неспроможності підготувати висококваліфікованого фахівця правознавця [11, с. 333]. При цьому, як вірно вважає О.В. Сахнік, результатом роботи над особистістю пенітенціариста нової формації у стінах відомчих навчальних закладів повинні виступати сформовані в нього міцні переконання у правильності та пріоритетності застосування гуманістичних форм та методів впливу на осіб, що знаходяться у конфлікті із законом, з метою досягнення пришвидшення процесів пере загрузки їх правової свідомості, успішного заліковування душевних ран та повернення в якості суспільно корисних громадян у життя на волі [12, с. 340].

Як встановлено в ході даного дослідження окремі риси та елементи до узагальненого «портрета» (моделі) сучасного персоналу органів та установ виконання покарань України обґрунтували у своїх працях й інші науковці кримінально-виконавчого та пенітенціарного права, а саме: Є.Ю. Бароша, який запропонував п'ять моделей організації пенітенціарної системи (1) система покарань повністю підзвітна МВС або його еквіваленту; 2) система покарань повністю управляється Міністерством юстиції; 3) система покарань знаходиться під управлінням об'єднаного Міністерства юстиції і внутрішніх справ (поліції); 4) система покарань знаходиться у відданні окремого державного департаменту, не підконтрольного ні Міністерству юстиції, ні МВС; 5) змішана модель, при якій різні види покарань або заходи процесуального примусу знаходяться у віданні різних відомств: пенітенціарні установи, в яких тримаються засуджені особи, знаходяться у віданні Міністерства юстиції, а місце попереднього ув'язнення – у відданні МВС) [13, с. 13-14]; Т.А. Денисової, яка сформулювала основні напрями реформування ДКВС України (а) організації її планової діяльності з урахуванням допущених попередніми керівниками помилок й прорахунків, новоствореної доктрини, існуючих концепцій та першочергових заходів; б) і за змістом, і зі назвою повернутись до кримінально-виконавчої системи; в) об'єднання зусиль науковців та практиків для створення нового кримінально-виконавчого законодавства; в) скісне оновлення персоналу та підготовки професійних кадрів; г) комплексне реформування карально-виправного процесу щодо засуджених; г) забезпечення належного фінансування; д) забезпечення належного контролю реформаторського процесу) [14, с. 45]; О.Г. Колба, який розробив концептуальні засади боротьби з рецидивною злочинністю у місцях позбавлення волі [15, с. 241-244]; В.Я. Конопельського, який довів необхідність більше ефективного використання персоналом органів та установ виконання покарань принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань [16, с. 246-252]; В.М. Трубникова, який розробив теоретико-прикладні засади кримінально-виконавчої діяльності персоналу ДКВС України [17, с. 77-78]; І.М. Копотуна, який обґрунтовував теоретичні засади запобігання надзвичайним пригодам в УВП [18]; В.О. Меркулової, яка досить активно розробляє проблеми інституту випробовування, що, у свою чергу, відноситься до одних із пріоритетних завдань персоналу органів пробації [19, с. 60-63]; І.С. Яковець, яка вивела наукову модель оптимізації процесу виконання кримінальних покарань [20]; А.Х. Степанюка, який на доктринальному рівні з'ясував сутність та принцип кримінально-виконавчої діяльності [21], інші учені юридичного, педагогічного та психологічного напрямку, які забезпечують науковий супровід розробки проблем, що стосуються сутнісно-змістовних аспектів функціонування персоналу органів та установ виконання покарань.

На думку О.Н. Ярмиша, суттєве значення для належної організації та ефективного функціонування органів охорони правопорядку України має вирішення проблеми підвищення ролі кадрових підрозділів цих органів при доборі кандидатів на службу. Ці служби виконують функції, кожна з яких є самостійним напрямом, має власну теорію й історію розвитку й потребує фахової підготовки. До таких функцій, на його переконання, слід віднести: а) прогнозування потреби в персоналі; б) набір кандидатів до вступу на службу; в) добір кадрів із числа претендентів за низкою

критеріїв; г) адаптацію на робочому місці та введення в посаду, входження в організацію молодих спеціалістів; г) супроводу кар'єри; д) поліпшення соціально-психологічного клімату, профілактику конфліктів; е) створення корпоративної та поліпшення організаційної культури; є) оцінювання й атестацію персоналу; ж) організацію професійного навчання та підвищення кваліфікації; з) роботу з вивільнення персоналу; й) підвищення лояльності персоналу й кадрова безпека [22, с. 6]. При цьому, головним завданням науковців у зазначеному напрямі О.Н. Ярмиш вважає (і з цим варто погодитись у повній мірі побудову моделі сучасного правоохоронця з урахуванням вимог часу та критеріїв, за якими слід переатестувати персонал і вести кадрову роботу [22, с. 7].

Цей підхід підтримують К.А. Автухов та І.С. Яковець, які пропонують більш активно при підготовці персоналу органів та установ виконання покарань використовувати Кодекс етики, який являє собою систему моральних норм, зобов'язань і вимог сумлінного виконання службових обов'язків персоналу ДКВС України, засновану на загальноновизнаних моральних принципах і положеннях національного законодавства, нормах функціонування системи виконання кримінальних покарань в Україні та модельного Європейського кодексу етики для співробітників пенітенціарних установ [23, с. 219].

П.М. Ісаков, у свою чергу, пропонує створити в системі Міністерства юстиції України незалежний від ДКВС України підрозділ (структуру), який (у разі потреби із залученням фахівців ДКВС України) буде проводити внутрішні інспекції в УВП та розглядати скарги засуджених [24, с. 115], що, на його думку, дозволить перетворити пенітенціарну службу на цивілізовану інституцію, що спирається ц своїй роботі на принципи поваги до прав людини та основоположних свобод, верховенства стандартів ООН і Ради Європи [24, с. 114].

В.А. Кирилюк доводить (і це не викликає заперечень), що конструктивне реформування має реалізуватись таким чином, щоб не знищити основ існуючої структури, а навпаки, її удосконалити, вивести на більш цивілізований вищий рівень. Отже, майбутній закон має відображати необхідне, істотне, стійке, повторюване положення для галузі виконання кримінальних покарань і пробації, виражати певний порядок причинно-необхідного зв'язку між усіма явищами системи кримінальної юстиції, а також тенденцію розвитку системи виконання кримінальних покарань і пробації, межі її сталості, принципи організації та функціонування [25, с. 119].

Таку ж позицію займають О.М. Кревсун та А.С. Круглова, які переконані, що ДКВС України в даний час перебуває на етапі свого реформування, метою якого, насамперед, є пошук дієвого механізму відбування покарань. Такий механізм має ґрунтуватися на міжнародних стандартах у цій сфері, відповідати євро інтеграційному вектору розвитку держави, що сприятиме здійсненню модернізації органів і установ виконання покарань [26, с. 142].

У цьому ж контексті заслуговують на увагу й пропозиції тих науковців, які обґрунтовують необхідність включення до складу персоналу органів та установ виконання покарань тюремних капеланів [27, с. 145-147].

М.І. Лисенко наполягає на тому (і в цьому, без сумніву, є сенс), що коли йде реформування окремої державної інституції, досить актуальним є історичний аналіз її функціонування. Не є винятком і ДКВС України. Дослідження основних етапів її розвитку в Україні показало, що на сьогодні це перші спроби реформування, які найчастіше стосувалися зміни організаційної структури саме найвищих органів [28, с. 151], що, власне, відбувається у сьогоднішніх умовах проведення правової реформи в Україні та обумовили вибір теми даного дослідження.

У свою чергу, К.О. Рубан на порядок денний тих проблем, що детермінують плінність кадрів у системі ДКВС України, а також різке погіршення кадрового потенціалу органів та установ виконання покарань на фоні постійного поліпшення умов тримання засуджених, пропонує більш ретельне вивчення питань, пов'язаних із забезпеченням безпеки персоналу, задіяного у кримінально-виконавчій діяльності [29, с. 203-204].

Висновки. Отже, в наявності складна прикладна проблема, яка має пряме відношення до змісту поняття «персонал органів та установ виконання покарань» та потребує вирішення як на нормативно-правовому, у першу чергу, законодавчому, рівні, так і в теорії кримінально-виконавчого права. Ми підтримуємо і розвиваємо ідею створення у системі Міністерства юстиції України незалежний від державної кримінально-виконавчої системи України підрозділ, який буде проводити внутрішні інспекції в установі виконання покарань та розглядати скарги засуджених, що дозволить перетворити пенітенціарну службу на цивілізовану інституцію, що спирається ц своїй роботі на принципи поваги до прав людини та основоположних свобод, верховенства стандартів ООН і Ради Європи.

Конструктивне реформування має реалізуватись таким чином, щоб не знищити основ

існуючої структури, а навпаки, її удосконалити, вивести на більш цивілізований вищий рівень. Отже, майбутній закон має відображати необхідне, істотне, стійке, повторюване положення для галузі виконання кримінальних покарань і пробації, виражати певний порядок причинно-необхідного зв'язку між усіма явищами системи кримінальної юстиції, а також тенденцію розвитку системи виконання кримінальних покарань і пробації, межі її сталості, принципи організації та функціонування.

Джерела та література

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3-4. – Ст. 21.
2. Теорія держави і права: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 368 с.
3. Про затвердження Виправно-трудоного кодексу Української РСР: Закон Української РСР від 23 груд. 1970 р. № 3325–07 // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – № 1. – Ст. 6.
4. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 черв. 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 30. – С. 4-10.
5. Лопоха В.В. Запобігання злочинам, що вчиняються персоналом виправних колоній України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.В. Лопоха. – К.: Академія адвокатури України, 2016. – 224 с.
6. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація Ради Європи R (2006) 2. – Донецьк: «Донецький Меморіал», 2010. – 32 с.
7. Сорочан М.О. Проблеми та специфіка професійної вогневої підготовки співробітників кримінально-виконавчої служби / М.О. Сорочан // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 218-219.
8. Заєць М.В. Недотримання прав засуджених у місцях виконання покарань як причина злочинності в місцях позбавлення волі / М.В. Заєць // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 278-280.
9. Кушнірова Т.В., Чичуга М.М. Психологічна підготовка працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань до дій у екстремальних ситуаціях службової діяльності / Т.В. Кушнірова, М.М. Чичуга // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 295-298.
10. Левенець А.Є. Парадигма поняття особистісної стійкості працівників пенітенціарних закладів / А.Є. Левенець // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 300-303.
11. Рижиков В.С. Цілісний педагогічний процес в розбудові юридичної освіти як складова навчання персоналу в Міністерстві юстиції України / В.С. Рижиков // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 332-335.
12. Сахнік О.В. Гуманістична спрямованість професійного навчання пенітенціаристів як актуальна вимога сьогодення / О.В. Сахнік // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 338-341.
13. Бараш Є.Ю. Щодо відокремлення попереднього ув'язнення від системи виконання покарань та виокремлення муніципальних і приватних пенітенціарних установ / Є.Ю. Бараш // Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 13-16.
14. Денисова Т.А. Реформування кримінально-виконавчої системи: прорахунки та перспективи / Т.А. Денисова // Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 43-45.
15. Колб О.Г., Колб І.О. Про вплив рецидиву злочину на стан виконання покарання у виді позбавлення волі в Україні / О.Г. Колб, І.О. Колб // Кримінально-виконавча політика України та

- Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб-к мат. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 241-246.
16. Конопельський В.Я. Принцип диференціації та індивідуалізації у запобіганні злочинам в установах виконання покарань України: окремі аспекти / В.Я. Конопельський // Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 246-252.
17. Трубников В.М. Перспективы исправления и ресоциализации осужденных / В.М. Трубников // Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 77-78.
18. Копотун І.М. Теоретико-прикладні та правові засади запобігання злочинам, що зумовлюють виникнення надзвичайних ситуацій у виправних колоніях України: дис...докт. юрид. наук: 12.00.08 / І.М. Копотун. – Одеса: Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2014. – 510 с.
19. Меркулова В.О. Інститут випробування: міжнародні тенденції та проблеми чинного кримінально-виконавчого законодавства / В.О. Меркулова // Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 60-63.
21. Яковець І.С. Проблема визначення поняття «ефективність діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України» / І.С. Яковець // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / гол. ред. Ю.В. Баулін. – Х: Кроссруд, 2007. – Вип. 13. – С. 146-151.
22. Степанюк А.Ф. Сущность исполнения наказания: монография / А.Ф. Степанюк. – Х.: Фолио, 1999. – 256 с.
23. Ярмиш О. Кадри дійсно вирішують усе / О. Ярмиш // Іменем Закону. – 2014. – № 27 (5933). – 3 лип. – С. 6-7.
24. Яковець І.С., Автухов К.А. Регулювання етичної поведінки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України: окремі питання [Текст] / І.С. Яковець, К.А. Автухов // Вісник криминологічної асоціації України: зб. наук. праць. – Х.: ХНУВС, 2016. – № 1 (12). – С. 216-226.
25. Ісаков П.М. Удосконалення проведення внутрішніх інспекцій в установах виконання покарань та механізму розгляду скарг засуджених в Україні / П.М. Ісаков // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 114-116.
26. Кирилюк А.В. Співвідношення понять «пенітенціарна система» та «пенітенціарна служба» в контексті проекту Закону «Про пенітенціарну систему» / А.В. Кирилюк // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 119-122.
27. Кревсун О.М., Круглова А.Є. Перспективи вдосконалення правового регулювання прогресивної системи виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк / О.М. Кревсун, А.Є. Круглова // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 142-145.
28. Кузь І.І., Стеблінська О.С. Перспективи взаємодії капеланів з органами і установами виконання покарань в системі запобігання пенітенціарної злочинності / І.І. Кузь, О.С. Стеблінська // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 145-147.
29. Лисенко М.І. Ізоляція засуджених у контексті реформування системи виконання покарань в Україні / М.І. Лисенко // Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крім призму правових реформ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 року). – К.: Мінюст України, 2016. – С. 150-152.

Воробей П., Колб С. О некоторых теоретических направлениях совершенствования деятельности персонала органов и учреждений исполнения наказаний. В статье осуществлен анализ основных содержательных элементов, определяющих сущностную направленность и социально-правовую природу деятельности персонала органов и учреждений исполнения наказаний Украины, а также сформулированы научно обоснованные пути по совершенствованию правового механизма по этим вопросам. Автор поддерживает и развивает идею создания в системе

Міністерства юстиції України незалежного від державної кримінально-виконавчої системи України підрозділу, який буде проводити внутрішні інспекції в установах виконання покарань і розглядати скарги засуджених, що дозволить перетворити пенітенціарну службу в цивілізовану організацію, яка опирається в своїй роботі на принципи поваги прав людини і основних свобод, верховенства стандартів ООН і Ради Європи. Конструктивне реформування повинно реалізуватися таким чином, щоб не знищити основи існуючої структури, а навпаки її удосконалити, вивести на більш цивілізований високий рівень. Майбутній закон повинен відображати необхідне, суттєве, стійке, повторюване положення для галузі виконання кримінальних покарань і пробачення, виражати певний порядок причинно-необхідної зв'язки між усіма явищами системи кримінальної юстиції, а також тенденцію розвитку системи виконання кримінальних покарань і пробачення, межі її стійкості, принципи організації та функціонування.

Ключові слова: органи та установи виконання покарань; сфера виконання покарань; виконання покарань; персонал суб'єктів правових відносин.

Vorobei P., Kolb S. Theoretical Approaches to the Improvement of the Activity of the Bodies and Institutions for the Execution of Sentences and Their Personnel. The article analyzes the main content elements that determine the essence and socio-legal nature of the bodies and institutions for the execution of sentences and their staff activities in Ukraine. The study reveals scientifically grounded ways to improve the legal mechanism on these issues. The author supports and develops the idea of creating a special unit within the system of the Ministry of Justice of Ukraine, which is independent from the state criminal-executive system of Ukraine. This unit will conduct internal inspections at the penal institutions and consider the complaints of the convicts. It will turn the penitentiary service into a civilized institution based on the principles of respect for human rights and fundamental freedoms, the rule of law and standards of the UN and the Council of Europe. Constructive reforms must be implemented in such a way as not to destroy the foundations of the existing structure, but rather to improve it, bring it to a more civilized level. Consequently, the future law must reflect the necessary, substantial, sustainable, repetitive provision for the execution of criminal penalties/sentences and probation, determine the limits of its sustainability, the principles of organization and functioning.

Key words: bodies and institutions for the execution of sentences, scope of punishment; execution of punishment; personnel; subject of legal relationships; object of legal protection; law enforcement agencies.

УДК 343.228+343.32

О. Кваша

Реалізація права особи на самооборону в контексті захисту основ національної безпеки України

У статті аргументовано обґрунтованість включення до кримінально-правового поняття необхідної оборони права особи на захист інтересів суспільства і держави від злочинних посягань. Коли державні органи не спроможні захистити ці найважливіші національні цінності, право на самозахист/самооборону виникає в кожного громадянина України. Право на самозахист – поняття, якому іманентно властиве право людини на захист від протиправних посягань власними силами не лише свого чи інших людей життя, здоров'я, прав і свобод, але й інтересів суспільства чи держави. Заподіяння шкоди національній безпеці України порушує права та свободи людини і громадянина, є загрозою їх безпеці. Тому кожна особа має право на самостійний захист усіх складових національної безпеки, а саме конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, обороноздатності.

Ключові слова: самозахист, самооборона, необхідна оборона, національна безпека, інтереси держави, безпека людини, національні інтереси.